

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. spalio 26 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Antano Simiško (kolegijos pirmininkas), Jūratės Varanuskaitės (pranešėja) ir Donato Šemo, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo G. S. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2023 m. vasario 14 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės G. S. ieškinį atsakovei Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai dėl skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos teikimą bei advokato suteiktų paslaugų, teikiant valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą, apmokėjimo tvarką ir sąlygas, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovė (procese veikianti kaip advokato profesija užsiimantis asmuo) kreipėsi į teismą su ieškiniu atsakovei Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybai (toliau – ir Tarnyba), prašydama priteisti iš atsakovės: 1) 180 Eur užmokesčių už suteiktas teisinės paslaugas pagal 2021 m. balandžio 7 d. antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartį Nr. (3.14Mr)AS-16; 2) 8,25 Eur palikanų už 11 kalendorinių mėnesių neapmokėtas teisinės paslaugas; 3) 5 procentų dydžio metines palikamas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; 5) bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
- Ieškovė nurodė, kad 2021 m. balandžio 7 d. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos Klaipėdos skyrius sudarė su ja, kaip advokate, antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartį Nr. (3.14Mr)AS-16 (toliau – ir Papildoma sutartis).
- Pagal šios sutarties 1.1 punktą, Tarnyba pavedė, o ieškovė įsipareigojo teikti antrinę teisinę pagalbą (parengti procesinius dokumentus, atstovauti pirmosios instancijos teisme) pareiškėjai L. M. konkrečioje (administracinio nusižengimo) byloje Nr. A2-408-1060/2021 pagal Tarnybos Klaipėdos skyriaus 2021 m. balandžio 7 d. sprendimą Nr. (8.3Mr)TP-21-T-322-2889.
- Įvykdžiusi pavedimą pagal Papildomą sutartį, 2021 m. rugpjūčio 31 d. ieškovė pateikė Tarnybai prašymą (reg. Nr. K LAP-1418) dėl užmokesčio už antrinę teisinę pagalbą, suteiktą nurodytoje administracinio nusižengimo byloje, išmokėjimo.
- Tarnyba 2021 m. rugsėjo 14 d. raštu Nr. (12.12Mr)FS-1819 grąžino ieškovės prašymą ir neišmokėjo užmokesčio, motyvuodama tuo, kad ieškovė 2012 m. balandžio 6 d. yra sudariusi su Tarnyba nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo sutartį (toliau – ir Nuolatinė sutartis), todėl antrinei teisei pagalbą suteikti skirtą laiką turėjo įtraukti į kas mėnesį pateikiamą ataskaitą.
- Ieškovė teigė, kad Tarnybos atsisakymas išmokėti užmokesčių už suteiktą antrinę teisinę pagalbą pareiškėjai L. M. konkrečioje (administracinio nusižengimo) byloje pagal Papildomą sutartį yra nepagrįstas, nes:
  - Pagal 2012 m. balandžio 6 d. su Tarnyba sudarytos Nuolatinės sutarties 1.1 punktą, ieškovė yra įsipareigojusi nuolat teikti antrinę teisinę pagalbą tik civilinės ir administracinės teisės srityje, tačiau ne administracinių nusižengimų bylose. Būtent dėl šios priežasties Tarnyba sudarė su ieškove vienkartinę sutartį dėl teisinės pagalbos teikimo konkrečioje (administracinio nusižengimo) byloje. Tokias sutartis reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo (toliau – ir VGTPĮ) 17 straipsnio 5 dalies nuostatos.
  - Už suteiktas teisinės pagalbos paslaugas pagal vienkartinę konkrečią sutartį turi būti sumokėtas atlygis, kaip nustatyta Už antrinės teisinės pagalbos teikimą ir koordinavimą mokamo užmokesčio dydžių ir mokėjimo taisyklių patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 364 „Dėl už antrinės teisinės pagalbos teikimą, koordinavimą ir mediaciją mokamo užmokesčio dydžių ir mokėjimo taisyklių patvirtinimo“, (toliau – ir Taisyklės) III skyriaus. Antrinės teisinės pagalbos teikimas konkrečioje byloje apmokamas kaip advokatams, prireikus teikiantiems antrinę teisinę pagalbą (VGTPĮ 17 straipsnio 7 dals). Taigi Tarnyba privalo sumokėti ieškovei 180 Eur atlygį už 10 darbo valandų (vienos valandos atlygis – 1 užmokesčio bazinis dydis (UBD)) šis antrinės teisinės pagalbos teikimo metu buvo 18 Eur (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1053 1 punktą), kaip įtvirtinta Taisyklių 27.2.2.1, 27.2.2.2 ir 9ⁱ punktuose. Šios darbo valandos neturi ir negali būti įtraukiamos į nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato kas mėnesinę ataskaitą, nes tai yra paslaugų teikimas pagal atskirą sutartį konkrečioje byloje administracinių nusižengimų teisės srityje, joje ieškovė nėra įsipareigojusi teikti teisinės pagalbos pagal Nuolatinę sutartį.
  - Pagal Nuolatinės sutarties 2.2.1 punktą, ieškovė yra įsipareigojusi teikti tik antrinę teisinę pagalbą ir neteikti teisiųjų paslaugų asmenims, neturintiems teisės į antrinę teisinę pagalbą. Šių abiejų sąlygų buvo laikytasi – pareiškėja L. M. turėjo teisę į antrinę teisinę pagalbą ir Tarnybos Klaipėdos skyriaus 2021 m. balandžio 7 d. sprendimu Nr. (8.3Mr)TP-21-T-322-2889 jai tokia teisinė pagalba buvo suteikta; ieškovė teikė L. M. antrinę teisinę pagalbą pagal Papildomą sutartį. Ieškovės ir Tarnybos sudarytoje Nuolatinėje sutartyje nenustatyta draudimo teikti antrinę teisinę pagalbą konkrečioje byloje pagal vienkartinę sutartį asmenims, turintiems teisę į tokia teisinę pagalbą. Civilinėje teiseje galioja principas „Jeidžiama viskas, kas neuždrausta“. Teisinės paslaugos Papildomoje sutartyje nurodyta apibrėžti pareiškėjai L. M. buvo suteiktos. Iš Tarnybos nebuvo gauta jokių pretenzijų dėl nesuteiktų ar nekokybiškai suteiktų teisiųjų paslaugų. Taigi Tarnyba neturėjo pagrindo atsisakyti išmokėti ieškovei atlygį už pagal Papildomą sutartį suteiktas teisinės pagalbos paslaugas.
- Ieškovė pažymėjo, kad ieškiniu pateikimo teismui dieną atsakovė už L. M. suteiktas antrinės teisinės pagalbos paslaugas pavėlavo sumokėti 11 kalendorinių mėnesių. Paskutinė diena sumokėti už atliktą darbą buvo 2021 m. rugsėjo 28 d. (Taisyklių 33 punktas, t. y. sprendimą dėl užmokesčio už suteiktą antrinę teisinę pagalbą išmokėjimo Tarnyba priima ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo dokumentų gavimo, užmokesčio išmokamas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo). Terminą prievolė įvykdyti skaičiuojant nuo 2021 m. rugsėjo 28 d. iki ieškimo pateikimo teismui dienos (2021 m. rugsėjo 5 d.), palikanų suma yra 8,25 Eur (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.210 straipsnio 1 dalis). Atsakovė taip pat turi sumokėti ir CK 6.37 straipsnio 2 dalyje nustatytą dydžio palikamas, skaičiuojamas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. lapkričio 8 d. sprendimu ieškinį atmetė.
- Teismas, remdamasis bylos duomenimis nustatė, kad:
  - 2012 m. balandžio 6 d. buvo sudaryta Tarnybos ir ieškovės nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo sutartis Nr. AS-11(04.5). Šia sutartimi Tarnyba pavedė, o ieškovė įsipareigojo pagal Tarnybos sprendimus nuolat teikti antrinę teisinę pagalbą civilinės ir administracinės teisės srityse (1.1 punktas).
  - 2021 m. kovo 22 d. Tarnyboje buvo gautas pareiškėjos L. M. prašymas dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo administracinio nusižengimo byloje, jame L. M. išreiškė pageidavimą, kad antrinę teisinę pagalbą teiktų ieškovė.
  - 2021 m. balandžio 7 d. buvo priimtas Tarnybos Klaipėdos skyriaus sprendimas Nr. (8.3Mr)TP-21-T-322-2889 dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo ir tą pačią dieną, vadovaujantis VGTPĮ 17 straipsnio 5 dalimi, tarp Tarnybos ir ieškovės sudaryta antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartis Nr. (3.14Mr)AS-16 dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo pareiškėjai L. M. administracinio nusižengimo byloje Nr. A2-408-1060/2021.
  - 2021 m. rugpjūčio 31 d. prašymu ieškovė kreipėsi į Tarnybą, prašydama atlyginti jai už pareiškėjai L. M. suteiktą antrinę teisinę pagalbą administracinio nusižengimo byloje Nr. A2-408-1060/2021; nurodė, kad šioje byloje teikdama antrinę teisinę pagalbą faktiškai sugaišo 10 val.
  - Atsižvelgdama į tai, kad nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiantiems advokatams kas mėnesį mokamas fiksuoto dydžio užmokesčio už einamąjį mėnesį atliktus veiksmus ir jiems skirtą laiką (Taisyklių 4 punktas), Tarnyba 2021 m. rugsėjo 14 d. raštu Nr. (12.12Mr)FS-1819 informavo, jog ieškovė turi pareigą visus savo atliktus veiksmus bei jiems skirtą laiką nurodyti kas mėnesį teikiamose ataskaitose; grąžino ieškovei jos 2021 m. rugpjūčio 31 d. prašymą.
- Teismas nurodė, kad sutarčių dėl valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos teikimo sudarymo tvarka ir užmokesčių už antrinės teisinės pagalbos teikimą reglamentuojami VGTPĮ 17 straipsnyje. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos konkurso būdu atrinkta antrinę teisinę pagalbą teikiančios advokatus ir su jais sudaro atskiras sutartis: 1) su advokatais, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą tik asmenims, turintiems teisę ją gauti; 2) su advokatais, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą (VGTPĮ 17 straipsnio 1 dalis). Pagal VGTPĮ 17 straipsnio 2 dalį, Tarnyba sudaro du atskirus antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų sąrašus ir juose turi būti nurodyta, kokiose teisės srityse advokatai teikia antrinę teisinę pagalbą.
- Teismas pažymėjo, kad VGTPĮ 17 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytiems advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamas pastovus mėnesinis užmokesčio. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytiems advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamas nustatytas dydžio užmokesčio už kiekvieną bylą, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą (bylos kategoriją, nagrinėjimo stadiją ir panašiai) (VGTPĮ 17 straipsnio 7 dals).
- Teisingumo ministro nustatytos formos rašytinio advokato sutikimą dėl atstovavimo konkrečioje byloje pateikio pareiškėjo prašymu su advokatu sudaroma sutartis dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje. Advokatai, su kuriais buvo sudaryta sutartis konkrečioje byloje, priskiriami prie advokatų, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą, tačiau jie nėra įtraukiami į VGTPĮ 17 straipsnio 2 dalyje nurodytus sąrašus (VGTPĮ 17 straipsnio 5 dals).
- Teismas nurodė, kad pagal Taisyklių II skyriaus, reglamentuojančio advokatams, kurie *nuolat* teikia antrinę teisinę pagalbą, mokamo užmokesčio dydžius, 4 punktą, advokatams, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą, be kita ko, kiekvieną mėnesį už faktinį antrinės teisinės pagalbos teikimo laiką, už laiką, skirtą kelionei į antrinės teisinės pagalbos teikimo ar procesinių veiksmų atlikimo vietą ir atgal, ir už laiką, skirtą susipažinti su bylos medžiaga, mokamas 163,6 UBD užmokesčio (Vyriausybės nustatytas dydis, pagal kurį apskaičiuojamas advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą ir mediatoriams už mediaciją mokamo užmokesčio dydis), išskyrus antrinės teisinės pagalbos teikimo sudarytus nustatytus laikotarpius, kuriais antrinė teisinė pagalba nebuvo teikiama. Advokatas, siekdamas teikti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, turi teisę pasirinkti, ar tai daryti nuolat ir gauti garantuotą Vyriausybės nustatytą dydžio atlygį, patalpas veiklai vykdyti ir kitas paslaugoms teikti reikalingas priemones, tačiau įsipareigoję neteikti teisiųjų paslaugų kitiems asmenims, kuriems nėra pripažinta teisė į valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą, arba teikti paslaugas prireikus, gauti užmokesčių už kiekvieną bylą, atsižvelgiant į jos sudėtingumą, ir išlaikyti teisę teikti paslaugas neribotam asmenų ratui.
- Teismas nusprendė, kad sisteminis pirmiau nurodytų teisės normų nuostatų aiškinimas suponuoja išvadą, jog atsižvelgiant į tai, kad ieškovė buvo įtraukta į advokatų, nuolat teikiančių antrinę teisinę pagalbą, sąrašus, o Papildomos sutarties pasirašymas nepakeitė jos statuso ir dalyvavimo sistemoje kaip nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančios advokatės, ieškovė nebuvo įtraukta į sąrašus advokatų, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą.
- Teismas, atsižvelgdamas į pirmiau nurodytą teisinį reglamentavimą, juo siekiamas tikslas užtikrinti viešąjį interesą ir tinkamą valstybės viešųjų funkcijų vykdymą, aplinkybę, kad advokatams, kurie sudaro sutartį dėl nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo, mokamas pastovus dydžio užmokesčio bei suteikiamos kitos garantijos, konstatavo, jog ieškovė (advokatė) turėjo į savo ataskaitą įtraukti ir laiką, skirtą antrinei teisei pagalbą pagal Papildomą sutartį suteikti. Teismo nuomone, šalių sudaryta Papildoma sutartis nesuteikia ieškovei jos nurodytų teisių apsaugos bei atitinkamai reikalavimo teisės ir nenustato Tarnybai turintės atsakomybės pareigos. Tuo remdamasis, teismas atmetė ieškovės reikalavimą dėl užmokesčio už suteiktas teisinės paslaugas pagal Papildomą sutartį priteisimo ir, nesant tam teisinio poreikio, nesvarstė ieškovės reikalavimo dėl 8,25 Eur palikanų priteisimo.
- Vilniaus apygardos teismas, išnagrinęs bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2023 m. vasario 14 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. lapkričio 8 d. sprendimą paliko nepakeičtą.
- Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad, atsižvelgiant į VGTPĮ 17, 18 straipsniuose įtvirtintą reglamentavimą ir kasacinio teismo praktiką Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-375-687/2016, pripažintina, jog, skirtingai nei nurodė ieškovė, VGTPĮ išskiriamas ne trijų dviejų rūšių sutartis, sudaromos su advokatais dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo. Pagal VGTPĮ 17 straipsnio 5 dalį sutartis, kuria

- susitariama dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje, priskiriami sutarčių rūšiai, nurodytai VGTPĮ 17 straipsnio 1 dalies 2 punkte (sutarims, sudaromoms su advokatais, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą).
19. Pažymėjęs, kad byloje nėra duomenų apie bendrus ir suderintus šalių ketinimus (t. y. tokius, dėl kurių sutiktų abi šalys) dėl mokėjimo iškovei už antrinę teisinę pagalbą pagal Papildomą sutartį tvarkos, apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog, aiškindamas šios sutarties sąlygas, remiasi objektyviu (sistemine) – lingvistinėmis prasmės) sutarties teksto aiškinimo metodu.
  20. Apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad tiek Nuolatinė sutartimi, tiek Papildoma sutartimi Tamyba įsipareigojo mokėti iškovei už suteiktą antrinę teisinę pagalbą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio užmokėti, tačiau nedetalizavo tokio užmokėsio mokėjimo teisinio pagrindo ir tvarkos.
  21. Atsižvelgdamas į tai, kad sudarant Papildomą sutartį iškovė iki šios sutarties sudarymo jau buvo prisėmusi teises ir pareigas pagal Nuolatinę sutartį ir tokiu būdu buvo sureguliuoti šalių tarpusavio teisiniai santykiai, kilę dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo, taip pat į tai, kad sudarant Papildomą sutartį iškovė buvo įrašyta į antrinę teisinę pagalbą nuolat teikiančių advokatų sąrašą, apeliacinės instancijos teismas laikė, jog, aiškinant Papildomos sutarties sąlygas dėl mokėjimo už iškovės suteiktą antrinę teisinę pagalbą, turi būti remiamasi taip pat ir sisteminio sutarties aiškinimo principu, pagal kurį visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties sudarymo aplinkybes.
  22. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, atsižvelgiant į sisteminio sutarties aiškinimo principo reikalavimus, šiuo atveju teisškai reikšmingos yra faktinės aplinkybės, kad, kaip minėta, sudarant Papildomą sutartį iškovė Nuolatinės sutarties pagrindu turėjo advokatą, nuolat teikiantį antrinę teisinę pagalbą, statusą (VGTPĮ 17 straipsnio 1 dalies 1 punktą, 2 dalį). Nuolatinė sutartis su iškove buvo sudaryta siekiant, kad iškovė antrinę teisinę pagalbą Tamybos pavedimu teiktų nuolat (Nuolatinės sutarties 1.1 punktą).
  23. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad VGTPĮ 17 straipsnio 6 dalies ir Nuolatinės sutarties 3.1.1., 3.1.2., 3.1.5., 3.1.6., 3.1.8 punktų pagrindais iškovei, atsižvelgiant į Nuolatinę sutartimi įgytą teisinį (ty. advokato, nuolat teikiančio antrinę teisinę pagalbą) statusą, buvo taikomos atitinkamos lengvatos, susijusios su darbo vietos suteikimu, išlaidų darbo vietai išlaikyti, ją eksploatuoti, kitų būtinų išlaidų, kilsių teikiant antrinę teisinę pagalbą, kompensavimu, darbo krūvio užtikrinimu. Aptartos išlaidos, atsižvelgiant į iškovės teisinį statusą, nebuvo priskirtos jai pačiai apmokėti. Tokie lengvatos iškovei nebūtų taikomos, jeigu ji turėtų advokatą, teikiančio antrinę teisinę pagalbą konkrečioje byloje, statusą. Byloje nėra duomenų, kad, teikdama antrinę teisinę pagalbą pagal Papildomą sutartį, iškovė nesinaudoja VGTPĮ 17 straipsnio 6 dalyje bei Nuolatinės sutarties 3.1.1., 3.1.2., 3.1.5., 3.1.6., 3.1.8 punktuose įtvirtintomis lengvatomis ir garantijomis, taigi nėra duomenų, kad nagrinėjamu atveju, teikdama antrinę teisinę pagalbą pareiškėjai L. M., iškovė veikė tokiomis sąlygomis, kokiomis veikia advokatas, teikiantis antrinę teisinę pagalbą konkrečioje byloje (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 178 straipsnis).
  24. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, nurodytos aplinkybės lemia ir tai, kad iškovei, kuri pagal jai suteiktą teisinį statusą antrinę teisinę pagalbą teikė naudodamasi VGTPĮ 17 straipsnio 6 dalyje bei Nuolatinės sutarties 3.1.1., 3.1.2., 3.1.5., 3.1.6., 3.1.8 punktuose nurodytomis lengvatomis ir garantijomis, turi būti taikomos su šiomis lengvatomis ir garantijomis susietas apmokėjimo modelis, t. y. modelis, pagal kurį apmokama advokatui, nuolat teikiančiam antrinę teisinę pagalbą. Papildomos sutarties pasirašymas nepakeitė iškovės statuso ir dalyvavimo antrinės teisinės pagalbos apmokėjimo sistemoje kaip nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato, iškovė nebuvo įrašyta į sąrašą kaip advokatė, kuri prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą.
  25. Nei VGTPĮ, nei teismų praktikoje nėra teisės normų ar taisyklių, kurios galėtų būti aiškinamos kaip suteikiančios teisę advokatui tuo pat metu naudotis skirtingomis antrinės teisinės pagalbos apmokėjimo sistemomis pagal skirtingus antrinės teisinės pagalbos teikimo modelius. Apeliacinės instancijos teismo nuomone, jei advokatui, kuris yra sudaręs galiojančią nuolatinę sutartį, būtų taikomi skirtingi antrinės teisinės pagalbos apmokėjimo modeliai, toks advokatas tuo pat metu naudotųsi šių skirtingų modelių lengvatomis, o tai neatitiktų VGTPĮ įtvirtinto teisinio reglamentavimo.
  26. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad Papildomos sutarties aiškinimas tokiu būdu, jog, nuolatinę teisinę pagalbą teikiančiam advokatui sudarius sutartį dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje, jam turėtų būti taikomi skirtingi apmokėjimo modeliai, Tamybos atžvilgiu pažeistų CK 6.193 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą sąžiningo sutarties aiškinimo principą.
  27. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, Papildomos sutarties turinys neteikia pagrindo padaryti išvadą, kad jau buvo siekiama suteikti iškovei kitokią teisinį statusą, nei ji turėjo iki Papildomos sutarties sudarymo (nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato), pritaikyti jai kitokią mokėjimo už pagal šią sutartį suteiktas antrinės teisinės paslaugas modelį ar iškovei teikiant paslaugas pagal šią sutartį netaikyti jai VGTPĮ 17 straipsnio 6 dalyje bei Nuolatinės sutarties 3.1.1., 3.1.2., 3.1.5., 3.1.6., 3.1.8 punktuose įtvirtintų lengvatų ir garantijų. Papildoma sutartimi buvo siekiama tik vienkartiniam atveju išplėsti iškovės teikiamų antrinės teisinės paslaugų rūšių, įtraukiant į šias rūšis ir iškovės teikiamą antrinę teisinę pagalbą administracinio nusizengimo byloje Nr. A2-408-1060/2021.
  28. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad byloje nėra ir duomenų, patvirtinančių, jog, iškovei suteikus antrinę teisinę pagalbą pagal Papildomą sutartį jos darbo krūvis padidėjo tiek, kad ji faktiškai viršijo darbo laiką, kurį turėjo skirti vykdydama Nuolatinę sutartį, ir ji neturėjo galimybių už tokį darbo laiką gauti tinkamo atlyginimo kaip advokatė, turinti nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato teisinį statusą. Taigi, nėra duomenų apie tai, kad iškovė suteikė paslaugas, už kurias jai negali būti atlyginama kaip advokatei, turinčiai nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato teisinį statusą (CPK 178 straipsnis).
  29. Apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad ir Tamyba neatsisakė sumokėti iškovei už papildomą darbo laiką (jeigu toks susidarė teikiant paslaugas pagal Papildomą sutartį), tačiau nurodė, kad iškovei apmokėjimas gali būti vykdomas pagal apmokėjimo modelį, kuris taikomas advokatams, nuolat teikiantiems antrinę teisinę pagalbą.

III. Kasacinio skundo teisiniai argumentai

30. Kasaciniu skundu iškovė prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2023 m. vasario mėn. 14 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 30.1. Apeliacinės instancijos teismas, nurodydamas, kad VGTPĮ išskiriamos ne trijų, o dviejų rūšių sutartys, sudaromos su advokatais dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo (sudavokatais, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą tik asmenims, turintiems teisę ją gauti; ir su advokatais, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą), netinkamai aiškino ir taikė VGTPĮ 17 straipsnio nuostatas. Iškovė teigia, kad šio straipsnio 5 dalyje įtvirtintą trečiojią sutarčių rūšį – antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje, pateikus teisingumo ministro patvirtintos formos rašytinį advokato sutikimą dėl atstovavimo, sutartis. Šia forma teikti antrinę teisinę pagalbą nedraudžia ir nerboja nei nuolatinio, nei dirbančio, kai prireikia, nei vien tik privačiai dirbančio advokato statusas.
  - 30.2. Nepagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvada, kad tiek Nuolatinė, tiek Papildoma sutartimi Tamyba įsipareigojo mokėti iškovei Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio užmokėti, tačiau nedetalizavo tokio užmokėsio mokėjimo teisinio pagrindo ir tvarkos. Advokatams už nuolatinę antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamas pastovus mėnesinis užmokestis (VGTPĮ 17 straipsnio 7 dalis, Taisyklių 4 punktą). Užmokėsiai sumokėti advokatui, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą, kas mėnesį pateikia Tamybai teikiamos (suteiktos) antrinės teisinės pagalbos ataskaitas teisingumo ministro nustatyta tvarka (Taisyklių 32 punktą). Tuo tarpu advokatui, su kuriais buvo sudaryta sutartis konkrečioje byloje, priskiriami prie advokatų, teikiančių teisinę pagalbą prireikus (VGTPĮ 17 straipsnio 5 dalis). Taigi užmokėsio apskaičiavimo ir mokėjimo aspektu advokatams, teikiantiems antrinę teisinę pagalbą konkrečioje byloje, jų darbo (teisinės pagalbos teikimo) apmokėjimo tvarka yra lygiai tokia pati, kaip advokatams, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą (Taisyklių 7 punktą). Kitaip tariant, už antrinės teisinės pagalbos teikimą šiems advokatams mokamas nustatyto dydžio užmokestis už kiekvieną bylą, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą (bylos kategoriją, nagrinėjimo stadiją ir panašiai).
  - 30.3. Byloje nėra šalių ginčo, kad į Tamybai pateiktas iškovės ataskaitas nebuvo įtrauktas laikas, sugaustas teikiant teisinę pagalbą L. M. pagal 2021 m. balandžio 6 d. antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartį. Iškovė teigia, kad ji, kaip advokatė, nuolat teikianti antrinę teisinę pagalbą civilinėse ir administracinėse bylose, 2021 m. birželio ir liepos mėn. suteiktų teisiųjų paslaugų ataskaitas pateikė nustatyta tvarka ir terminais. Tamyba ataskaitas vertino kaip teisingas, pateiktas be trūkumų, teismo proceso metu pripažino ir patvirtino, kad su iškove pagal 2012 m. balandžio 6 d. nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo sutartį visiškai atsisakė. Iškovės teigimu, tai patvirtina, kad laikas, sugaustas teikiant teisinę pagalbą pagal 2021 m. balandžio 7 d. Papildomą sutartį, viršijo nustatytą valandų skaičių pagal 2012 m. balandžio 6 d. Nuolatinę sutartį. Dėl to šis laikas pagrįstai nebuvo įtrauktas į ataskaitą (nes tam nebuvo teisinio pagrindo) ir turėjo būti apmokėtas pagal iškovės ataskaitą teiktą 2021 m. rugpjūčio 31 d. prašymą. Pretenzijų dėl pareiškėjai L. M. pagal 2021 m. balandžio 7 d. Papildomą sutartį suteiktos teisinės pagalbos kokybės ir apimties iškovei nepareikšta, taigi, sutartinė prievolė įvykdyta tinkamai. Tuo remiantis, Tamybai kilo pareiga nustatyta tvarka išmokėti iškovei Taisyklių 7 punkte nustatytą užmokėtį. Atsižvelgiant į tai, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, kad sumokėjimas už papildomą darbo laiką (jeigu toks susidarė) iškovei galimas pagal apmokėjimo modelį, kuris taikomas advokatams, nuolat teikiantiems antrinę teisinę pagalbą. Tamyba, kaip viešojo administravimo subjektas, tiesiogiai įgyvendinantis valstybės valią pagal viešojo teiseje galiojantį bendrąjį teisinio reguliavimo principą „galima tik tas, kas leistina“, už viršvalandžių nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiantiems advokatams nemoka, nei jeigu tokie ir susidaro.
  - 30.4. Advokatų ir Tamybos sudaromos sutartys yra ne darbo, o civilinio pobūdžio atlyginimų paslaugų teikimo sutartys, jomis susitariama ne dėl sisteminio darbo užmokėsio mokėjimo, bet dėl atlygio (užmokėsio) už konkrečiai suteiktą paslaugą – valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą. Civilinių teisiųjų santykių šalys yra lygiateisės, todėl nesuprantama, kodėl su atsakove (Tamyba) sudarytos ginčo sutartys sąžiningai turėjo būti aiškinamos tik jos atžvilgiu. Sutartys turėjo būti aiškinamos sąžiningai abiejų sutarties šalių atžvilgiu.
  - 30.5. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad byloje nėra duomenų, patvirtinančių, jog iškovė nesinaudojo lengvatomis, atmetama kaip nepagrįsta, nes byloje taip pat nėra ir duomenų, pagrindžiančių, kad iškovė naudojosi šiomis lengvatomis (įstatyme įtvirtintas lengvatų (garantijų) užtikrinimas savaime nereikia faktinio naudojimosi).
31. Atsakovė CPK 351 straipsnyje nustatyta tvarka atsiliepimo nepateikė.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl advokato, nuolat teikiančio valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą, galimybių sudaryti antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartį

32. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo fiziniam asmeniui sistema ir jos įgyvendinimo sąlygos bei procedūros įtvirtintos specialiajame įstatyme – Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatyme.
33. Antrinės teisinės pagalbos teikimas reglamentuojamas VGTPĮ penktajame skirsnyje (17–24 straipsniai).
34. Antrinė valstybės garantuojama teisinė pagalba – tai duomenų rinkinys, gynyba ir atstovavimas bylose, įskaitant vykdomo proceso, atstovavimas išankstinio ginčų sprendimo ne teisme atvejis, jeigu tokią tvarką nustato įstatymai ar teismo sprendimas. Antrinė teisinė pagalba taip pat apima bylinėjimosi išlaidų bylose, išnagrinėtos *civilinio proceso tvarka*, ir išlaidų konstitucinės justicijos bylose atlyginimą, su bylos nagrinėjimu *administracinio proceso tvarka* susijusių išlaidų, *administracinių mušėnų bylą* nagrinėjimo teisme išlaidų ir su baudžiamojoje byloje pareikšto civilinio ieškimo nagrinėjimu susijusių išlaidų atlyginimą (VGTPĮ 2 straipsnio 1 dalis).
35. Gynyba ir atstovavimas bylose – įstatymų reglamentuojami procesiniai veiksmai ginant įtariamojo, kaltinamojo, nuteistojo ar atstovaujamojo teises ir interesus baudžiamosiose, *civilinėse* (išskyrus arbitražo bylas), *administracinėse*, *administracinių mušėnų bylose* ir konstitucinės justicijos bylose, taip pat tarptautinėse teisminėse institucijose, kurių jurisdikciją ar kompetenciją spresti dėl Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių asmenų teisių pažeidimų yra pripažinusi Lietuvos Respublika, jeigu šiose institucijose nėra teikiama teisinė pagalba (VGTPĮ 2 straipsnio 3 dalis).
36. Pagal VGTPĮ 17 straipsnio 1 dalį, siekdamas užtikrinti nuolatinę antrinę teisinę pagalbą, Tamyba sudaro atskiras sutartis dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo: 1) su advokatais, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą tik asmenims, turintiems teisę ją gauti; 2) sutartis, sudaromos su advokatais, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą. Priklausomai nuo teikiamos antrinės teisinės pagalbos pobūdžio (tai daroma nuolat ar prireikus), skiriami advokatams mokamo atlyginimo apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, taip pat jiems suteikiamų teisių ir nustatytų pareigų apimtį (Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 22 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-375-687/2016 22 punktą).
39. Pagal VGTPĮ 17 straipsnio 5 dalį, teisingumo ministro nustatytos formos rašytinį advokato sutikimą dėl atstovavimo konkrečioje byloje (toliau – sutikimas) pateikęs pareiškėjas prašymu su advokatu sudaro sutartis dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje (toliau – ir sutartis konkrečioje byloje). Sutikimas reikšia advokato įsipareigojimą, tarybai priėmus sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo, sudaryti su taryba sutartį konkrečioje byloje. Advokatui, su kuriais buvo sudaryta sutartis konkrečioje byloje, priskiriami prie advokatų, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą, tačiau jie nėra įtraukiami į šio straipsnio 2 dalyje nurodytus sąrašus.
40. Pagal VGTPĮ 18 straipsnio dalį, norintis gauti antrinę teisinę pagalbą asmuo pateikia tarybai prašymą suteikti antrinę teisinę pagalbą, jo reikalavimą pagrindžiančius dokumentus, jo teise gauti antrinę teisinę pagalbą rodančius dokumentus ir šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nurodytą sutikimą, kad antrinę teisinę pagalbą teiktų advokatas, kuris neįtrauktas į šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nurodytus sąrašus.
41. Jeigu kartu su prašymu suteikti antrinę teisinę pagalbą buvo gautas šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nurodytas sutikimas, priimant sprendimą teikti antrinę teisinę pagalbą pareiškėjo pasirinktas advokatas paskiriamas teikti antrinę teisinę pagalbą konkrečioje byloje. Jeigu su pareiškėjo pasirinktu advokatu teisingumo ministro nustatytais sąlygomis ir tvarka sutartis konkrečioje byloje nesudaroma, taryba parenka advokatą iš šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nurodytų sąrašų (VGTPĮ 18 straipsnio 6 dalis).
42. Kadangi advokato veikla yra mokamų teisiųjų paslaugų teikimas (Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 1 dalis, 4 straipsnio 3 dalis) tai, suteikus antrinę teisinę pagalbą, advokatui mokamas užmokestis, jo dydį nustato Vyriausybė. Pagal VGTPĮ 17 straipsnio 7 dalį, advokatų užmokėsio dydis turi būti nustatytas taip, kad skatintų ginčus spresti taikiai ir kad efektyviai bei ekonomiškai būtų naudojamos valstybės biudžeto lėšos, skirtos valstybės garantuojamai teisei pagalbai.
43. Minėta, kad, priklausomai nuo advokato, teikiančio antrinę teisinę pagalbą, teisinio statuso, atitinkamai apskaičiuojamas ir advokatui mokėtinas atlygis. Už *nuolatinę* antrinės teisinės pagalbos teikimą advokatams mokamas pastovus užmokestis, kuris nepriklauso nuo suteiktos antrinės teisinės pagalbos kiekio. Advokatams, teikiusiems antrinę teisinę pagalbą *prireikus*, mokamas nustatyto dydžio užmokestis už kiekvieną bylą, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą (bylos kategoriją, nagrinėjimo stadiją ir panašiai) (VGTPĮ 17 straipsnio 5 dalis).
44. Taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 13 d. nutarimu Nr. 364 „Dėl už antrinės teisinės pagalbos teikimą, koordinavimą ir mediaciją mokamo užmokėsio dydžių ir mokėjimo taisyklių

patvirtinimo“; (redakcija, galiojusi nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2021 m. lapkričio 1 d.) aptarti du apmokėjimo mechanizmai – nuolat ir prireikus antrinę teisinę pagalbą teikiantiems advokatams.

45. Pagal Taisyklių II skyriaus, reglamentuojančio advokatams, *nuolat* teikiantiems antrinę teisinę pagalbą, mokamo užmokescio dydžius, 4 punktą, advokatams, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą, kiekvieną mėnesį už faktinį antrinės teisinės pagalbos teikimo laiką, už laiką, skirtą pasirengti nagrinėti bylą, už laiką, skirtą kelionei į antrinės teisinės pagalbos teikimo ar procesinių veiksmų atlikimo vietą ir atgal, ir už laiką, skirtą susipažinti su bylos medžiaga, mokamas 163,6 UBD (Vyriausybės nustatytas dydis, pagal kurį apskaičiuojamas advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą ir mediatoriams už mediaciją mokamo užmokescio dydis) užmokescis, išskyrus antrinės teisinės pagalbos teikimo sutartyse nustatytus laikotarpus, kuriais antrinė teisinė pagalba nebuto teikiama.
46. Taisyklių III skyriaus, reglamentuojančio, be kita ko, advokatams, teikiantiems antrinę teisinę pagalbą *prireikus*, mokamo užmokescio dydžius, 7 punkte nustatyta, kad advokatams, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą, užmokescis mokamas už faktinį antrinės teisinės pagalbos teikimo laiką vienoje bylos stadijoje arba atliekant atskirus procesinius veiksmus, jeigu šie procesiniai veiksmai nurodyti Taisyklėse, už išvados dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo ar neteikimo parengimą, už laiką, skirtą pasirengti nagrinėti bylą, už laiką, skirtą kelionei į antrinės teisinės pagalbos teikimo ar procesinių veiksmų atlikimo vietą ir atgal, ir už laiką, skirtą susipažinti su bylos medžiaga, nevirsijant Taisyklėse nustatytą dydį.
47. Be to, priklausomai nuo antrinės teisinės pagalbos teikimo pagrindo, t. y. nuo to, ar antrinė teisinė pagalba buvo teikiama nuolatinės sutarties ar sutarties dėl teisinės pagalbos teikimo prireikus pagrindu, skiriasi ir advokatui taikomos veiklos garantijos ir lengvatos. VGTPI 17 straipsnio dalyje įtvirtinta, kad šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytiems advokatams (t. y. advokatams, kurie antrinę teisinę pagalbą teikia pagal nuolatinės sutarties), jeigu sutartyje dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo nenustatyta kitaip, tarnyba nealyginamai užtikrina darbo vietą tarnybos patalpose ir sudaro sąlygas naudotis kitu turtu, būtinu antrinei teisei pagalbai teikti.
48. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad advokatas, siekdamas teikti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, turi teisę pasirinkti, ar tai daryti nuolat ir gauti garantuojamą Vyriausybės nustatytą dydžio atlygį, patalpas veiklai vykdyti ir kitas paslaugas teikti reikalingas priemones, tačiau įsipareigoti neteikti teisiųjų paslaugų kitiems asmenims, kuriems nėra pripažinta teisė į valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą, arba teikti paslaugas prireikus, gauti užmokestį už kiekvieną bylą, atsižvelgiant į jos sudėtingumą, ir išlaikyti teisę teikti paslaugas neribotam asmenų ratui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-375-687/2016, 25 punktas).
49. Taigi, antrinė teisinė pagalba – tai advokato teisinės paslaugos administracinėse, administracinių nusizengimų, baudžiamosiose, civilinėse ir konstitucinės justicijos bylose. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimas organizuojamas taikant prireikus šią pagalbą teikiančių privačių advokatų modelį ir nuolat šią pagalbą teikiančių (vadinamųjų etatinių) advokatų modelį. Pagal bendrą principą, antrinę teisinę pagalbą teikiantį advokatą parenka Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba arba jos teritorinis skyrius šis advokatas, su kuriais yra sudarytos sutartys dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo, sąrašų. Tačiau, pagal galiojantį teisinį reglamentavimą, kiekvienas asmuo turi teisę pasirinkti teisinę pagalbą teikiantį advokatą ir pats. Rinktis jis gali nebūtinai iš Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos sudaryto advokatų sąrašo, t. y. nebūtinai iš tų advokatų, su kuriais Valstybės garantuojama teisinės pagalbos tarnyba yra sudarinti sutartis. Tokiu atveju, jeigu pareiškėjas pageidauja, kad antrinę teisinę pagalbą teiktų advokatas, kuris nėra įtrauktas į advokatų teikiančių antrinę teisinę pagalbą, sąrašus, jis kartu su prašymu dėl antrinės teisinės pagalbos suteikimo turi pateikti ir rašytinį pasirinkto advokato sutikimą dėl atstovavimo konkrečioje byloje. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba arba jos teritorinis skyrius, išnagrinėjęs visus pateiktus dokumentus, sudaro sutartį dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo su pageidaujama advokatu ir prima sprendimą dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje su pareiškėjo pasirinktu advokatu nesudaro, Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba arba jos teritorinis skyrius parenka advokatą iš advokatų, teikiančių antrinę teisinę pagalbą, sąrašų.
50. Pavyzdinę sutartį dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo tvirtina teisingumo ministras, suderinęs su Lietuvos advokatura (VGTPI 17 straipsnio 4 dalis). Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. 1R-169 „Dėl Advokatų, nuolat teikiančių antrinę teisinę pagalbą, skaičiaus nustatymo, advokatų, nuolat teikiančių antrinę teisinę pagalbą, konkurso nuostatų, Sutarčių su advokatais, teikiančiais antrinę teisinę pagalbą, sudarymo tvarkos aprašų, Antrinės teisinės pagalbos teikimo pavyzdinį sutarčių ir advokatų profesinės veiklos pavyzdinį reikalavimų aprašų patvirtinimo“ (nagrinėjamam ginčui aktuali redakcija; toliau – Įsakymas) patvirtintos šios pavyzdinės sutarčių dėl antrinės teisinės pagalbos teikimo formos: nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo pavyzdinė sutartis (Įsakymo 1.4 punktas); antrinės teisinės pagalbos teikimo prireikus pavyzdinė sutartis (Įsakymo 1.5 punktas); antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje pavyzdinė sutartis (Įsakymo 1.6 punktas).
51. Aptartas teisinis reglamentavimas, įtvirtintis, be kita ko, valstybės garantuojamą teisinę pagalbą gaunantiems asmenims galimybę patiems pasirinkti šios pagalbos teikėją, suponuoja išvadą, kad advokato įtraukimo į advokatų, nuolat teikiančių antrinę teisinę pagalbą vienoje (vienose) teisės srityje (srityse), sąrašą aplinkybė nėra kilūs sudaryti antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje, tačiau kitose (kitose) teisės srityje (srityse), sutartį, kurios pagrindu (ir apimtinai) advokatas, remiantis VGTPI 17 straipsnio 5 dalies nuostatomis, aptų priskirtas advokatams, prireikus teikiantiems antrinę teisinę pagalbą (su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis, be kita ko, susijusiomis ir su veiklos lengvatomis bei apmokėjimu). Tokiu atveju už susitarimo konkrečioje byloje pagrindu suteiktas paslaugas advokatui mokėtina atskirai nuo pastoviai (kiekvieną mėnesį) už nuolatinę antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamo užmokescio, nes ir susitarimas sudaromas dėl teisinės pagalbos srityje, kurioje teisinės paslaugos neįsipareigota teikti pagal nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo sutartį. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokia pozicija koreliuoja tiek su valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos institutu paskirtimi bei tikslais (sudaryti galimybę kiek žmona kiekvienam asmeniui veiksmingai ginti savo teises ir įstatymais saugomas interesus nuo bet kokio pažeidimo), tiek su įstatyme (be kita ko, ir VGTPI 17 straipsnio 7 dalyje) įtvirtintu valstybės biudžeto lėšų efektyvaus bei ekonominio (pa)naudojimo principu.

Dėl ginčo sutarties kvalifikavimo

52. Minėta, kad pareiškėjas, siekiantis pasinaudoti valstybės garantuojama antrine teisine pagalba, Tarnybai turi pateikti: prašymą suteikti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą; dokumentus, pagrindžiančius asmens reikalingumą; dokumentus, įrodančius asmens teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą (toks pareiškėjas L. M. prašymas ir dokumentai Tarnybai buvo pateikti 2021 m. kovo 22 d.); advokato sutikimą, jeigu pageidauja, kad antrinę teisinę pagalbą teiktų advokatas, neįtrauktas į antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų sąrašus (toks advokatas G. S. sutikimas ir dokumentai Tarnyboje buvo gautas 2021 m. kovo 31 d.). Tarnybos Klaipėdos skyrius, išnagrinėjęs visus pareiškėjo L. M. pateiktus dokumentus, sudarė su ieškove (pareiškėjo pageidaujama advokate) 2021 m. balandžio 7 d. antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartį Nr. (3.14Mr)AS-16 ir priėmė 2021 m. balandžio 7 d. sprendimą Nr. (8.3Mr)TP-21-T-322-2889 dėl šios advokatės paskyrimo teikti pareiškėjai L. M. antrinę teisinę pagalbą advokatės nustatytomis darbo dienomis ir valandomis.
53. Šiuo atveju nagrinėjamos bylos specifika yra ta, kad su ieškove, kuri buvo įrašyta į advokatų, nuolat teikiančių valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą *civilinės ir administracinės teisės srityse* (t. y. civilinio ir administracinio proceso tvarka nagrinėjamos bylose), sąrašą ir kuri pagal 2012 m. balandžio 6 d. nuolatinio antrinės teisinės pagalbos teikimo sutartimi (ieškovės įvardyta Nuolatinė sutartimi) jai suteiktą pavedimą (šios sutarties 1.1 punktas) neteikė tokios pagalbos *administracinių nusizengimų srityje*, 2021 m. balandžio 7 d. buvo sudaryta antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje – administracinio nusizengimo – byloje sutartis (ieškovės įvardyta Papildoma sutartimi).
54. Byloje kilo ginčas dėl Papildomos sutarties kvalifikavimo ir užmokescio pagal šią sutartį ieškovei mokėjimo.
55. Ieškovė teigė, kad užmokescis už pagal Papildomą sutartį suteiktas paslaugas jai turi būti mokamas Taisyklių III skyriuje nustatyta tvarka, t. y. kaip advokatei, priskirtinai prie advokatų, kurie *prireikus* teikia antrinę teisinę pagalbą, nes su ja buvo sudaryta sutartis konkrečioje byloje vadovaujantis VGTPI 17 straipsnio 5 dalies nuostatomis.
56. Atsakovė tvirtino, kad užmokescis už pagal Papildomą sutartį suteiktas teisinės paslaugas ieškovei turi būti mokamas Taisyklių II skyriuje nustatyta tvarka, t. y. kaip advokatei, *nuolat* teikiančiai antrinę teisinę pagalbą, nes ginčo Papildoma sutartimi su ieškove buvo ne sudaryta sutartis konkrečioje byloje, o išplėsta antrinės teisinės pagalbos, ieškovės teikiamos pagal Nuolatinę sutartį, apimtis, taigi ir Papildomos sutarties pagrindu ji išliko advokate, turinčia nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato statusą.
57. Bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs pirmiau aptartą valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo sąlygas ir tvarką įtvirtintą teisinį reguliavimą, iš esmės pritardamas pirmosios instancijos teismo argumentams dėl ieškovės galimybės gauti apmokėjimą pagal Papildomą sutartį, padarė išvadas, kad: 1) Papildomos sutarties pasirašymas nepakeičia ieškovės statuso ir davymavimo sistemoje kaip nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančios advokatės, todėl ieškovei nebuvu įtraukta į sąrašus advokatų, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą; 2) Papildomos sutarties pasirašymo metu šalių santykiai dėl antrinės pagalbos teikimo jau buvo sureguliuoti Nuolatinė sutartimi ir ieškovei jau buvo įrašyta į antrinę teisinę pagalbą nuolat teikiančių advokatų sąrašą, taigi jai buvo taikomos VGTPI 17 straipsnio 6 dalyje (taip pat Nuolatinės sutarties 3.1.1, 3.1.2, 3.1.5, 3.1.6, 3.1.8 punktuose) aptartos lengvatos, susijusios su darbo vietos suteikimu, išlaikyti darbo vietai išlaikyti, kai apskaituoti, kitų būtinų išlaidų, kilusių teikiant antrinę teisinę pagalbą, kompensavimą, darbo krivio užtikrinimą; byloje nėra duomenų, kad, teikdama teisinę pagalbą pagal Papildomą sutartį, ieškovei nesinaudojo šiomis lengvatomis ir garantijomis; iš Papildomos sutarties turinio nėra pagrindo išvada, kad jai buvo siekiama netaikyti ieškovei VGTPI 17 straipsnio 6 dalyje, Nuolatinės sutarties 3.1.1, 3.1.2, 3.1.5, 3.1.6, 3.1.8 punktuose įtvirtintų lengvatų ir garantijų. Nurodytų išvadų pagrindu apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad Papildoma sutartimi šalys iš tikrųjų siekė tik vienkartiniam atvejui išplėsti ieškovės teikiamą antrinės teisinės pagalbos paslaugų rūšis, įtraukiant į šias rūšis ir ieškovės teiktą antrinę teisinę pagalbą administracinio nusizengimo byloje Nr. A2.408-1060/2021.
58. Sutiktina su bylą nagrinėjusių teismų pozicija dėl ieškovės, kaip nuolat (o ne prireikus) teikusios valstybės garantuojamą antrinę teisinę pagalbą, statuso ir sudarius Papildomą sutartį, tačiau kartu pažymėtina, kad, kaip minėta, nei pirmiau aptartas teisinis reglamentavimas, nei šio statuso Nuolatinės sutarties, kuri ieškovei buvo pavesta, o ieškovei įsipareigota teikti antrinę teisinę pagalbą *civilinės ir administracinės teisės srityse*, pagrindu turėjimas, neužkuriu ieškovei kelių duotų sutikimų bei teikti antrinę teisinę pagalbą *administracinio nusizengimo* (t. y. visiška kitose) srityje pagal sutartį konkrečioje byloje ir šios sutarties pagrindu (bei apimtinai) įgyti VGTPI 17 straipsnio 5 dalyje aptartą advokato, priskirto prie advokatų, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą, statusą.
59. Iš skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties matyti, kad Papildomos sutarties kvalifikavimą kaip sutarties, kuria šalys iš tikrųjų siekė ne sudaryti VGTPI 17 straipsnio 5 dalyje reglamentuojamą susitarimą, o tik vienkartiniam atvejui išplėsti ieškovės pagal Nuolatinę sutartį teiktą antrinės teisinės pagalbos paslaugų rūšis, įtraukiant į jas ir ieškovės teiktą antrinę teisinę pagalbą konkrečioje administracinio nusizengimo byloje, iš esmės lemė apeliacinės instancijos teismo vertinimas, jog Papildomos sutarties sudarymo ieškovei Nuolatinės sutarties pagrindu jau turint nuolat antrinę teisinę pagalbą teikiančio advokato statusą aplinkybė suponuoja tai, kad ieškove naudojosi VGTPI 17 straipsnio 6 dalyje ir Nuolatinės sutarties 3.1.1, 3.1.2, 3.1.5, 3.1.6, 3.1.8 punktuose įtvirtintomis garantijomis bei lengvatomis ir vykdydama Papildomą sutartį.
60. Teisėjų kolegija pažymi, kad tas faktas, jog sudarydama Papildomą sutartį ieškovei jau buvo saistoma Nuolatinė sutartimi prisiminti įsipareigojimų ir kartoturejo galimybę naudotis šioje sutartyje įtvirtintomis garantijomis bei lengvatomis, *savoime* (nesant byloje tai patvirtinančių duomenų) nereikia, jog ji šiomis lengvatomis bei garantijomis naudojosi ir vykdydama Papildomą sutartimi prisimintus įsipareigojimus. Tokiu atveju atsakovė, teigdama, kad Papildoma sutartis su ieškove buvo sudaryta siekiant būtent išplėsti Nuolatinėje sutartyje apibrėžtą ieškovės teiktos antrinės teisinės pagalbos apimtį, taigi iš esmės papildyti Nuolatinę sutartį, turėjo pateikti į bylą duomenų (rodymų), patvirtinančių, kad ir teikdama antrinę teisinę pagalbą pareiškėjai L. M. pagal Papildomą sutartį ieškovei veikė Nuolatinėje sutartyje aptartomis sąlygomis, be kita ko, ir dėl lengvatų bei garantijų (CPK 178 straipsnis). Sutiktina su kasacinio skundo argumentu, kad byloje nėra duomenų, pagrindžiančių, jog ieškove šiomis lengvatomis ir garantijomis naudojosi. Taigi byloje liko nenustatytos ir neįvertintos su Papildomos sutarties vykdymu susijusios ir jai kvalifikuoti reikšmingos aplinkybės.
61. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad Nuolatinėje sutartyje (jos 7.1 punkte) yra nustatyta galimybė šios sutarties šalims raštišku susitarimu keisti ir (ar) papildyti sutarties sąlygas. Taigi ir tokiame atveju – vienkartiniam ieškovės pagal Nuolatinę sutartį teiktą antrinės teisinės pagalbos paslaugų rūšių išplėtimui – galėjo būti pasinaudota Nuolatinės sutarties pakeitimo (ja papildant) galimybe, nurodyta jos 7.1 punkte, kaip tai daroma įprastai pakeičiant ir (ar) papildant sutartį. O šiuo atveju, minėta, Papildoma sutartis su ieškove sudaryta pareiškėjai L. M. gaunant ieškovės sutikimą dėl atstovavimo administracinio nusizengimo byloje Nr. A2.408-1060/2021, sudarant su ieškove pavyzdinės formos antrinės teisinės pagalbos teikimo konkrečioje byloje sutartį ir Tarnybai priimtą sprendimą dėl jos kaip advokatės paskyrimo teikti pareiškėjai L. M. antrinę teisinę pagalbą.
62. Tuo remiantis, konstatuotina, kad apeliacinės instancijos teismo argumentas, jog byloje nėra duomenų, patvirtinančių, kad teikdama antrinę teisinę pagalbą pagal Papildomą sutartį ieškove nesinaudojo nurodytomis lengvatomis ir garantijomis, negali būti pripažintas pagrįstu ir pakankamu Papildomai sutarčiai kaip susitarimui, kuriuo buvo išplėsta pagal Nuolatinę sutartį ieškovės teiktos antrinės teisinės pagalbos apimtis, kvalifikuoti. Atitinkami tokia apeliacinės instancijos teismo argumentacija negalėjo būti ir pagrindas nuspręsti, kad ieškove gali pretenduoti tik į tai, jog ir už Papildomos sutarties pagrindu suteiktą teisinę pagalbą jai būtų mokama pagal su naudojimosi šiomis lengvatomis ir garantijomis susietą apmokėjimo modelį, t. y. modelį, pagal kurį apmokama advokatui, nuolat teikiančiam antrinę teisinę pagalbą.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

63. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl ginčo Papildomos sutarties teisinio kvalifikavimo ir jo numėdamas ieškovei taikytino pagal šią sutartį teiktų teisiųjų paslaugų apmokėjimo modelio, netinkamai aiškino ir taikė ginčo teisinius santykius reglamentuojančias materialiosios teisės normas, darydamas išvadas, susijusias su ieškove naudojimosi VGTPI 17 straipsnio 6 dalyje bei Nuolatinės sutarties 3.1.1, 3.1.2, 3.1.5, 3.1.6, 3.1.8 punktuose įtvirtintomis lengvatomis ir garantijomis, pažeidė proceso teisės normas. Dėl nurodytų priežasčių skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį naikintina. Kadangi pirmiau nurodytos Papildomos sutarties vykdymo aplinkybės (žr. šios nutarties 60 punktą), kurios turėjo esmę reikšmę šio kvalifikavimo, tačiau kurių teismai tinkamai nenustatė ir nevertino, susijusios su fakto klaidomis, o kasacinis apygardos teismas (CPK 353 straipsnio 1 dalis), tai byla perduotina nagrinėti iš naujo. Nustatyti pažeidimai gali būti pašalinti apeliacinės instancijos teisme, todėl byla grąžintina iš naujo nagrinėti apeliacinė tvarka Vilniaus apygardos teismui (CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas).
64. Bylą grąžinus apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neskirstomos. Pažymėtina, kad kasacinis teismas nepatyrė išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2023 m. vasario 14 d. nutartį ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Antanas Simiškis

Jūratė Varanaukaitė

Donatas Šernas